

PLAN OCHRONY PARKU KULTUROWEGO „KSIAŻĘCE MIASTO BRZEG”

Autorzy: dr inż. arch. kraj. Łukasz Dworniczak, dr inż. arch. Artur Kwaśniewski

Rysunek 10. Kierunki ochrony konserwatorskiej dla jednostek na obszarze Parku Kulturowego „Książęce Miasto Brzeg” (skala 1:5 000)

opracowanie graficzne: inż. Wioleta Dunkel

Kierunki działań związanych z utrzymaniem i kształtowaniem krajobrazu kulturowego

1. **Zabezpieczenie (ZABE)** – odnosi się do obiektów lub obszarów zabytkowych, które wymagają ochrony i zabezpieczenia przed doraźnymi ingerencjami do czasu podjęcia kompleksowych badań archeologiczno-architektonicznych oraz kompleksowych działań inwestycyjnych (projektowych i wykonawczych); zabezpieczenie – pozwalające zachować pełnie walorów autentyzmu zabytku – jest fazą poprzedzającą wymienione niżej sposoby działania w sytuacji, gdy nieznany pozostaje termin i zakres inwestycji. Przykładem zabezpieczenia (w skali urbanistycznej) jest pozostawienie obszaru po wyburzonej historycznej zabudowie bez zmian zagospodarowania i niedopuszczenie do prac ziemnych;

2. **Konserwacja (KONS)** – przywrócenie obiektowi lub obszarowi należytego stanu tzn. takiego, który jest wynikiem profesjonalnego utrwalenia i wyeksponowania walorów zabytkowych. Konserwacja odnosi się do zasobów o bardzo dobrze zachowanej autentycznej tkance historycznej lub o dużych walorach kulturowych. W przypadku konserwacji współczesna funkcja obiektu jest gruntownie podporządkowana wymogom zachowania waloru autentyzmu.

3. **Rewaloryzacja (REWA)**, w innych planach ochrony PK, określana najczęściej jako „integracja” lub „scalanie” (INTE) - działanie mające na celu uzyskanie stanu, który umożliwia w pełni odbiór wartości zabytkowych obszaru, a zarazem realizuje współczesne potrzeby użytkowe. Rewaloryzacja odnosi się do zasobów z zachowaną tkanką historyczną. W działaniach rewaloryzacyjnych dąży się do tego, aby współczesna funkcja obiektu ściśle korespondowała z historycznym charakterem obiektu.

4. **Rekonstrukcja, odtwarzanie (REKN)** – pełne i wierne przywrócenie niezachowanego obiektu: jego formy i konstrukcji oraz w miarę możliwości funkcji. Odnosi się zazwyczaj do obiektów (budowli, zespołów ogrodowych, zespołów architektonicznych) o dużej wartości kulturowej, których historyczna postać jest dobrze udokumentowana w źródłach historycznych i badaniach terenowych (archeologicznych, architektonicznych, dendrologicznych itp.).

5. **Rekompozycja, ucztelnianie (RKOM)** – zmiana zagospodarowania terenu w celu uwypuklenia reliktowo zachowanych historycznych elementów lub struktur albo zaznaczenia obecności zniszczonych obiektów w miejscu ich pierwotnego położenia; także: restytucja – przywrócenie obiektu nie będące rekonstrukcją (z braku wyczerpujących materiałów dokumentacyjnych) lecz dziełem współczesnym przywołującym przeszłość miejsca w sposób wiarygodny. Rekompozycja – każdorazowo poprzedzona badaniami historycznymi (kwerendami źródeł) i badaniami terenowymi (przede wszystkim archeologiczno-architektonicznymi) – pozwala eksponować walory zabytkowe zgodnie z wiedzą historyczną, ale w pierwszej kolejności służy realizowaniu współczesnych potrzeb użytkowych. Przykładowe działania rekompozycyjne: ucztelnienie obrysu obiektu w posadzce, podkreślenie historycznych podziałów parcelacyjnych, urządzenie stylizowanego ogrodu w dawnej lokalizacji.

6. **Twórcza kontynuacja tradycji (KONT)** – wprowadzenie współczesnych rozwiązań w nawiązaniu do stanu historycznego: funkcji, formy (układu przestrzennego i gabarytów budowli) oraz konstrukcji (materiałów charakterystycznych dla lokalnej tradycji budowlanej). Kontynuacja realizowana jest w miejscach pozbawionych lub nie posiadających historycznej tkanki, ale zdefiniowanych przez historyczną ramę kompozycyjną (układ urbanistyczny, parcelację itp.) oraz historyczne sąsiedztwo. Przykład twórczej kontynuacji tradycji: zabudowanie miejsca po wyburzonych kamienicach z zastosowaniem współczesnych form, funkcji i konstrukcji, ale w sposób respektujący tradycję architektoniczną miejsca: skalę zabudowy, podziały parcelacyjne, tradycyjne materiały itd. Twórcza kontynuacja tradycji różni się od restytucji jedynie mniejszym stopniem nawiązania to stanu historycznego.

7. **Kreacja harmonizująca wartości dawne i współczesne (KREA)** - wprowadzenie nowych rozwiązań, które wynikają ze współczesnych uwarunkowań funkcjonalnych i technicznych i stanowią nawiązanie do kontekstów miejsca: spłotu szeroko rozumianych uwarunkowań lokalnego środowiska kulturowego i przyrodniczego. W przypadku kreacji (traktowanej jako środek poprawy jakości środowiska kulturowego) punktem odniesienia jest nie tylko przeszłość miejsca i wygląd otoczenia, ale przede wszystkim współczesne wymogi funkcjonalne (użytkowe i ideowe), które stanowią priorytet uzasadniający odstępianie od twórczej kontynuacji lub restytucji. Kreację w przestrzeni zabytkowej uzasadniają prestiżowe funkcje publiczne miejsca (jak np. siedziba instytucji kultury czy życia społecznego).

Kierunki ochrony konserwatorskiej na obszarach jednostek i podjednostek

1. Rejon koryta Odry i terenów za
1.8. Most na Odrze - KONS / REWA
2. Rejon wysp odrzańskich
2.3. Teren zabudowy przy ul. Strzeleckiejlewowych
2.3.1. Rejon ul. Strzeleckiej - REWA / RKOM
2.3.2. Rejon ul. Cegielnianej - REWA / RKOM
2.4. Teren Placu Drzewnego i południowego odcinka ul. Krakusa
2.4.1. Plac Drzewny - REWA / RKOM
2.4.2. Pas drogowy ul. Krakusa - REWA / RKOM
2.4.3. Bulwar Odrzański przy pl. Drzewnym - REWA / KONT
2.5. Teren dawnej willi F. W. Molla - REWA / RKOM
2.5.1. Parcela dawnej willi F. W. Molla - REWA / RKOM
2.5.2. Bulwar Odrzański przy willi Molla - REWA / RKOM
5. Dzielnica staromiejska
5.1. Teren zabudowy dzielnicy staromiejskiej
5.1.1. Plac zrynkowy i kwartał zabudowy śródmiejowej - KONS / RKOM
5.1.2. Rejon ul. Garbarskiej - REWA / RKOM
5.1.3. Rejon ul. Szpitalnej i Młynarskiej - REWA / RKOM
5.1.4. Parcela dawnego szpitala / kasyna przy ul. Szpitalnej 1 - REWA / RKOM
5.1.5. Plac nad Odrą - REWA / RKOM
5.1.6. Zachodni odcinek ul. Nadodrzańskiej z nabrzeżem Odry - REWA / RKOM
5.1.7. Parcela z kościołem pofranciszkańskim - KONS / REWA
5.1.8. Parcela Wyższej Szkoły Bankowej - KONS / REWA
5.1.9. Rejon współczesnej zabudowy mieszk. pomiędzy pl. Koszarowym a Nowym Rynkiem - KONT / RKOM
5.1.10. Rejon ulic Wysokiej i Polskiej - RKOM / KONT
5.1.11. Parcela dawnego klasztoru i kościoła kapucynów - ZBEZ / RKOM
5.1.12. Rejon Starych Koszar - KONS / REWA
5.1.13. Rejon nabrzeża Odry przy pl. Koszarowym i ul. Krzyszowica - REWA / RKOM
5.1.14. Tereny zabudowy w rejonie ulic Zakonnic i Reja - REWA / RKOM
5.1.15. Teren parkingów kwartale ulic Polskiej, Dzierzonia, Reja - ZBEZ / KONT+KONS
5.1.16. Nowy Rynek i pas drogowy ul. Kamiennej na obszarze staromiejskim - REWA / RKOM
5.1.17. Teren dawnego szpitala w rejonie ulic Reja, Kamiennej, Kapucyńskiej - REWA / RKOM
5.1.18. Rejon ul. Herberta - REWA / RKOM
5.1.19. Pas drogowy ulicy Piastowskiej w obszarze staromiejskim - REWA / RKOM
5.1.20. Parcele dawnej szkoły i szpitala przy ul. Bolesława Chrobrego - REWA / RKOM
5.1.21. Obszar zabudowy mieszkaniowej między ul. B. Chrobrego a parkiem Centralnym - REWA / RKOM
5.1.22. Parcela zakładu karnego i Sadu Rejonowego - KONS
5.1.23. Pas drogowy – ul. Bolesława Chrobrego - REWA / RKOM
5.1.24. Kwartał zabudowy między ulicami Staromiejską, Kościelną, Bolesława Chrobrego, Dzierzonia i Rynkiem - REWA / RKOM
5.1.25. Kwartał zabudowy centrum handlowego przy ul. Długiej - RKOM / KREA
5.1.26. Parcela z kościołem św. Mikołaja - KONS
5.1.27. Kwartał zabudowy między ulicami 3 Maja, B. Chrobrego, Długą, Zakonnic, Kościelną - REWA / RKOM
5.1.28. Pas drogowy ulicy Armii Krajowej odcinek staromiejski - REWA / RKOM
5.1.29. Teren zabudowy willowej przy ul. Bolesława Chrobrego - REWA
5.1.30. Rejon ulic Chopina, Długiej i pl. Moniuszki - REWA / RKOM
5.1.31. Kwartał zabudowy z dawnym Gimnazjum Książęcym i biurowcem Zarządu Nieruchomości Miejskich - REWA / RKOM
5.1.32. Plac zamkowy i pac Moniuszki - REWA / RKOM
5.1.33. Plac Bramy Wrocławskiej - REWA / RKOM
5.1.34. Tereny zieleni i zabudowa w otoczeniu zamku - ZABE / REWA
5.1.35. Zamek Piastów Śląskich - KONS
5.1.36. Ogrody Zamkowe - REWA / KONT
5.1.37. Kościół Jezuitów wraz z parcelą plebani - KONS / REWA
5.1.38. Dawny kwartał zabudowy między ul. Pańską a Parkiem nad Odrą - ZABE / RKOM
5.1.39. Kwartały zabudowy w rejonie Placu Zamkowego - REWA / RKOM
5.1.40. Obszar współczesnej zabudowy przy ulicach Zamkowej i Jezuitów - KONT / RKOM
5.1.41. Pas drogowy ul. Jagielly i dawne kwartały zabudowy - RKOM
5.2. Teren Parku nad Odrą oraz placu Bramy Wrocławskiej
5.2.1. Park nad Odrą - KONT / RKOM
5.2.2. Skwer przy Placu Bramy Wrocławskiej - KONT / RKOM
5.2.3. Pas drogowy ul. Olawskiej w obrębie terenów parkowych - REWA / RKOM
5.2.4. Pas drogowy ul. Wrocławskiej w obrębie terenów parkowych - REWA / RKOM
5.3. Teren zabudowy handlu wielkopowierzchniowego przy pl. Bramy Wrocławskiej - RKOM
5.4. Teren Parku nad Fosą Im. Bolesława Chrobrego - KONT / RKOM
5.5. Teren Parku Centralnego im. J. Czajkowskiego
5.5.1. Park Centralny – część północna - REWA / RKOM
5.5.2. Park Centralny – część południowa - REWA / RKOM
5.6. Tereny poforteczne między ulicami Piastowską i Kamienną - REWA / KONT
5.7. Tereny poforteczne między ul. Kamienną a korytem Odry
5.7.1. Teren zabudowy Zespołu Szkół Budowlanych - REWA / KONT
5.7.2. Tereny sportowe przy Zespole Szkół Budowlanych - RKOM / KONT
5.7.3. Teren nadrzeczny przy ul. Krzyszowica - KONT
5.8. Wyspa Jeżykowa - REWA / RKOM
5.9. Kępa Młyńska - KONS / REWA
5.10. Kanał Młyński - KONS

6. Przedmieście Nyskie
6.1. Nadrzeczny teren zabudowy przy ulicach Rybackiej i Krzyszowica
6.1.1. Teren między ul. Ks. Jerzego II Piasta a korytem Odry
6.2. Jednostka zabudowy domów czynszowych w rejonie ul. Księcia Jerzego II Piasta
6.2.1. Teren zabudowy przy ul. Księcia Jerzego II Piasta - KONS / REWA
6.2.2. Parcele dołączone do terenu Zespołu Szkół Budowlanych - KONS / REWA
6.5. Teren zespołu zabudowy szkoły przy ul. Powstańców Śląskich
6.5.1. Parcele Szkoły Podstawowej nr 3 i ośrodku zdrowia - REWA
6.5.2. Pas drogowy ulicy Kamiennej w obrębie śródmieścia - REWA / RKOM

9. Śródmieście Zachodnie
9.1. Kwartał zabudowy „Czerwonych Koszar” - REWA / RKOM
9.3. Teren zabudowy mieszkaniowej i użyteczności publicznej w rejonie ul. Robotniczej
9.3.1. Parcela Szkoły Podstawowej nr 5 przy ul. Lechickiej - REWA / KREA
9.3.2. Obszar zabudowy w rejonie ul. Planty - REWA
9.3.3. Parcele Urzędu Miejskiego i Komendy Policji przy ul. Robotniczej - REWA / KONT
9.3.4. Parcela Zespołu Szkół Zawodowych nr 1 przy ul. Słowiańskiej - REWA / KONT
9.3.5. Pas drogowy ulicy Robotniczej - REWA / RKOM
9.4. Teren zabudowy mieszk. w rejonie ulic Mar. Piłsudskiego i Wolności i Kard. Stefana Wyszyńskiego
9.4.1. Kwartał zabudowy mieszkaniowej w rejonie ul. Marszałka Piłsudskiego - KONS / REWA
9.4.2. Teren zabudowy mieszkaniowej między ul. Kardynała Wyszyńskiego a parcelą szkolną - REWA
9.4.3. Pas drogowy ulicy Kardynała Wyszyńskiego - REWA / RKOM
9.4.4. Teren zabudowy i zieleniec pomiędzy ulicami Kard. Wyszyńskiego i Gen. Andersa - RKOM / KONT
9.4.5. Teren zabudowy mieszkaniowej w rejonie ulic Kard. Wyszyńskiego i Myczkowskiego - KONS / REWA
9.4.6. Pas drogowy ulicy Wolności i zieleniec - REWA / RKOM
9.4.7. Pas drogowy ulicy Słowiańskiej - REWA / RKOM
9.5. Teren z zespołem zabudowy bloków mieszkalnych przy ul. Słowiańskiej - REWA
9.6. Teren zabudowy w rejonie ul. Armii Krajowej
9.6.1. Pas drogowy ul. Armii Krajowej oraz Rondo Solidarności zieleniec - REWA / RKOM
9.6.2. Tereny zabudowy przy północnym odcinku ul. Armii Krajowej - REWA / KONT
9.6.3. Parcela szkół licealnych przy Rondzie Solidarności - REWA / KONT
9.6.4. Rejon zabudowy przy południowym odcinku ul. Armii Krajowej – część wschodnia - REWA / KONT
9.6.5. Rejon zabudowy przy południowym odcinku ul. Armii Krajowej – część zachodnia - REWA
9.8. Pas drogowy ul. Kilińskiego z terenami zieleni - REWA / RKOM

10. Śródmieście wschodnie
10.1. Tereny zabudowy mieszkaniowej w rejonie ulic Piastowskiej i Jana Pawła II
10.1.1. Teren współczesnej przy ul. Głowackiego - KONT
10.1.2. Tereny zabudowy przy ulicach Jana Pawła II i Piastowskiej – część północna - REWA
10.1.3. Pas drogowy ulicy Jana Pawła II - REWA / RKOM
10.1.4. Tereny zabudowy przy ulicach Jana Pawła II i Piastowskiej – część południowa - REWA
10.1.5. Pas drogowy ulicy Piastowskiej wraz ze skwerem przy pl. Dworcowym - REWA / RKOM
10.1.6. Tereny zabudowy przy ulicach Piastowskiej i Trzech Kotwic – część południowa - REWA / RKOM
10.1.7. Teren targowiska miejskiego przy ul. Trzech Kotwic - REWA / KONT
10.1.8. Tereny zabudowy przy ulicach Piastowskiej i Trzech Kotwic – część północna - REWA / RKOM
10.1.9. Teren zabudowy u zbiegu ulic W. Łokietka, Piastowskiej i Powstańców Śląskich - REWA / RKOM
10.1.10. Parcele byłych i obecnych obiektów użyteczności publicznej przy ul. Powstańców Śląskich - REWA
10.3. Teren z zespołem zabudowy przemysłowej, mieszk. oraz teren zieleni przy ul. Trzech Kotwic
10.3.1. Rejon dawnego browaru miejskiego przy usługowej przy ul. Władysława Łokietka - REWA / RKOM
10.3.2. Pas drogowy ulicy Władysława Łokietka - REWA / RKOM
10.3.3. Tereny współczesnej zabudowy handlowo-usługowej przy ul. Władysława Łokietka - RKOM / KREA
10.3.4. Tereny zabudowy przemysłowej zabudowy poprzemysłowej przy ul. Trzech Kotwic - REWA / KONT
10.3.5. Teren zabudowy willowej przy ul. Trzech Kotwic - REWA / KONT

11. Przedmieście wschodnie
11.1. Zespół zabudowy mieszkaniowej w rejonie ulicy Szkolnej
11.1.1. Tereny zabudowy u zbiegu ulic Władysława Łokietka i Szkolnej - RKOM
11.1.2. Tereny zabudowy wzdłuż ulicy Szkolnej – strona zachodnia - REWA / RKOM
11.1.3. Tereny zabudowy wzdłuż ulicy Szkolnej – strona wschodnia - REWA / RKOM
11.1.4. Pas drogowy ul. Łokietka w rejonie ul. Szkolnej - REWA / RKOM

13. Rejon Parku Wolności
13.2. Teren Parku Wolności - KONS / RKOM
13.3. Teren Stadionu Miejskiego - REWA / RKOM

14. Rejon linii kolejowej i przyległych terenów przemysłowych
14.5. Teren dworca kolejowego i pl. Dworcowego
14.5.1. Tereny kolejowe przy pl. Dworcowym - KONS
14.5.2. Rejon Placu Dworcowego - REWA / RKOM
14.5.3. Parcela wielkopowierzchniowego obiektu handlowego przy pl. Dworcowym - KONT / KREA

Kierunki działań związanych z zachowaniem i kształtowaniem krajobrazu kulturowego

1. Zabezpieczenie (ZABE)
2. Konserwacja (KONS)
3. Rewaloryzacja (REWA)
4. Rekonstrukcja, odtwarzanie (REKN)
5. Rekompozycja, ucztelnianie (RKOM)
6. Twórcza kontynuacja tradycji (KONT)
7. Kreacja harmonizująca wartości dawne i współczesne (KREA)

Główne kierunki działań ochronnych

1. ZABE 2. KONS 3. REWA 4. REKN 5. RKOM 6. KONT 7. KREA

Działania uzupełniające

1. ZABE
2. KONS
3. REWA
4. REKN
5. RKOM
6. KONT
7. KREA
7/6+2

LEGENDA

- Granica miasta Brzegu
— Granica Parku Kulturowego
5. Granica i oznaczenie zespołu jednostek krajobrazowych (ZJK)
5.1. Granica i oznaczenie jednostki krajobrazowej (JK)
5.1.1. Granica i oznaczenie podjednostki krajobrazowej (PJJK)
..... Linia podziałów wewnętrznych

